

January 2015 | CBBSS |

CBBSS INFOLETTER ON OIL AND GAS E&P

Статия на броя: **Илиян Василев:Шеврон се изтегля от Полша – приключилата незапочнала революция? Причини и контекст**
стр.2

Natural gas Europe:Приключва ли турското енергийно лидерство преди да е започнало? стр.6

Wood Mac: Очаква се стабилна лицензионна дейност за проучване и добив на нефт и газ в Европа през 2015 стр.7

Reuters:Потокът от природен газ от ЕС към Украйна да се увеличи до 40 милиона куб.м на ден стр.9

Reuters: Шотландия обявява мораториум върху планираните разрешения за шистови проекти стр.10

Business Insider:Саудитска Арабия отделя милиарди за собствена шистова газова революция стр.10

Interfax Global Energy: Политиката по отношение на шистовия газ в отделните европейските страни стр.11

Rigzone: Великобритания ще забрани фракинга в националните паркове след промяна в политиката стр.12

Шеврон се изтегля от Полша – приключилата незапочнала революция?

Причини и контекст

Илиян Василев

Тъй като много противници на шистовия газ ще затръбят „победа“ без да разбират мотивите на Шеврон да се изтегли от Полша и на практика от Централна и Източна Европа, пиша тези няколко реда.

Анти-фракистите така и не разбраха защо големите енергийни компании дойдоха и защо си тръгват. И тъй като не храня надежда, че мога да убедя който и да е от тях – там нещата отдавна са в жанра религиозно вярване – пиша тези редове, защото се надявам да помогна на читателите да разберат логиката на процесите и да очакват следващите промени.

Започвам с това, че последният фактор, който определя решението на компании като Шеврон да напуснат Централна и Източна Европа са протестите, макар че тяхното значение не трябва да се пренебрегва, особено в контекста на поредното пленяване на държавата от егоистични групови – най-

вече конкурентни ВЕИ бизнес - интереси със свръхпредставителност откъд демократичния и изборния процес. Как иначе да се обясните, че партии, които не могат дори да влязат в парламентите съумяват да торпилират проекти за милиарди – ако не чрез несистемна свързаност и канали за въздействие.

За това разбира се помагат и нерешителността и променливостта в политиката на правителствата на повечето страни от ЦИЕ. Фанфарите за шистовата революция и свръхоптимистичните данни на Агенцията по енергийна информация на САЩ за „трилионите кубически метра“ природен газ в Централна и Източна Европа изиграха лоша шега. Редица политици си повярваха, че трилионите под земята вече са разполагаеми и започнаха да правят сметки какво ще получат и как ще ги разпределят. С изключение на Румъния, която има исторически традиции в областта на проучването и добива на нефт и газ, и където институции, корпорации и общественост сравнително добре са запознати с изключително трудния, рисков и обратим като ход процес на проучване, доказване и добиване на въглеродороди, в другите страни от ЦИЕ, които са свикнали да разчитат

на внос от големия брат от Изток – темата „шистов газ“ бе възприета като „лесни, бързи и много пари“. Нулев риск, другите влагат, ти печелиш. Достатъчно е да си спомним първите идеи на полското правителство за процентно разпределение на добива и уклончивостта при третиране на рискови и направените инвестиции на компаниите. Все пак нито Полша, нито Румъния, нито България са Катар, Саудитска Арабия, а бизнес културата ни е на светлинни години от иновативните икономики на англосаксонския свят, където рискът и предприемаческият дух се насърчават. Отрезвяването дойде късно, когато се предприеха корективните промените в законодателството, но вече на фона на нерадостни резултати от геоложките проучвания. Всъщност запознатите с темата знаят, че икономически изгодният добив е последния етап от дълъг процес, в който трябва да напаснат много фактори – първо, са нужни достатъчно много проучвателни сондажи, за да се формира адекватно мнение, след това трябва да се напасне технологията към конкретните особености на геоложките структури и чак тогава да се правят обобщенията и изводите. Да, Полша за разлика от България може да каже – ние

знаем доста за това какво имаме в нашите недра и го направихме благодарение и на компаниите, които си тръгнаха.

Всъщност шистовата революция така и не стана революция на грандовете, остана да бъде движена предимно от малки и средни компании. Малки и средни по американски мащаби, защото за България – всички тези компании са големи.

Така и в Полша – изтеглянето на Шеврон не означава края на надеждите за добив на шистов газ нито в Полша, нито в другите страни от ЦИЕ. Глобалният и регионалният пазар на природен газ за последните години се промени значително, или поне до степен, която да принуди Шеврон да вземе по-изгодно решение да пренесе инвестиционната си програма в други перспективни направления.

Първо, при по-ниски цени на суровия нефт и газ рентабилността на находищата на шистов газ се поставя под съмнение. Разчетите за себестойността на добив в Полша са значително над средните в САЩ, което поставя проучвателните разходи в Полша и страните от ЦИЕ в графата „високо рискови“ – т.е. изискващи минимална цена на суровия петрол от около 75-80 долара.

По принцип разработващите шистови находища компании обикновено се ориентират по по-дългосрочния поглед, а не по краткосрочните колебания в ценовата конюнктура на суровия петрол. Но в дадения случай именно средносрочните прогнози правят рискови инвестициите в трудноизвлекаеми енергоресурси. Затова отпаднаха проучванията в Арктика, в редица офшорни и дълбоководни блокове и разбира се конвенционални и неконвенционални сондажи на сушата с висока себестойност на добива. Не е тайна, че равновесната цена на добива в редица "петролни" страни в света надвишава стойността на добив на шистовия нефт и газ. Но всички компании, особено листвани на глобалните борси като Шеврон, работят за своите акционери и правилата са безмилостни, когато финансовите отчети показват спад на печалби с неблагоприятни тенденции. Енергийните грандове се намират в режим на ограничаване и съкращаване на разходи и работни места, като най-големият товар се поема от сервизните компании.

Анти-шистовите еколози така и не разбраха, че Белия дом няма никакви пълномощия да нареди на Ексън Мобил или на Шеврон да работят на загуба в Централна и Източна

Европа в името на някаква абстрактна геостратегическа цел, както може да направи Кремъл спрямо руските нефтогазови компании. Да, ако има бизнес изгода в тези проекти – американски, европейски, азиатски и прочие компании могат печелейки да ни помогнат да диверсифицираме доставките и да подобрим условията при снабдяването си с въглеводороди. Но не са длъжни, а само и единствено, ако го искаме. Винаги имаме опцията да обърнем гръб на възможността.

Шеврон имат силни перспективи в няколко района на света – Австралия с ВПГ терминалите и дълбоководните открития в Мексиканския залив и това са новини от последните два месеца.

От друга страна шистовият газ вече не е единствената и дори водещата алтернатива при диверсификацията на енергийните доставки в нашия регион. Точно както азерският газ не е единствената надежда на страните от Югоизточна Европа. Има ВПГ терминали, реверсивни доставки и суапови сделки, други източници от Близкия изток, Източното средиземноморие, Черно море и региона.

Днес Полша получава по-голяма част от своя газ от Германия, а от тази година влиза в действие и терминала за втечен природен газ в Швиноусчие. Страната има изградени интерконектори и не зависи вече толкова от монопола на Газпром, което ѝ позволява да гледа относително по-спокойно на новината за изтеглянето на Шеврон. Разполага дори с капацитет за реверсивни доставки на Украйна.

В същност шистовата революция си свърши работата и ние се възползваме от това, дори и без да сме направили нито един сондаж. Цените на природния газ предстои да паднат с 35-40 процента.

На този фон компаниите които остават да работят обикновено нямат глобална маневреност и ще продължават да разчитат на това себестойността на евентуален добив да бъде достатъчно ниска, а продажните цени достатъчно високи, за да генерират печалби.

Големият плюс при добива на шистов газ винаги са били течните фракции, които се приравняват като цена към лекия суров петрол, и които могат да бъдат продадени.

По сегашната схема на зависимост, когато плащаме сто процента от вноса на енергосуровини, тези финансови ресурси са нетен минус за платежния и търговски баланс. Всъщност плащайки всяка година по 5 милиарда долара за внос на суров нефт и газ, ние се лишаваме от тези пари като ресурс на развитието си. Същите количества, добивани у нас или в чужбина от наши компании, могат да оставят между 2 и 3 милиарда от тази сума в България - в потребителите, като ги превърнат в инвестиции. Да, компании като Шеврон щяха да си получат своето и да спечелят, защото са инвестирали свои пари и са рискували без да бъдат сигурни, че ще има възвръщаемост на средствата. Но нали ние сме страната на взаимното пречене, в която "герой" от народа гори дома си, за да изгори плевника на съседа му!? Опитайте се да го преведете на английски, японски или немски и да видите реакцията на събеседниците си.

Така че новината за оттеглянето на Шеврон от Полша и от ЦИЕ съвсем не означа края на шистовите надежди в Европа. Но остават противоречията между двата типа подходи – единият на зеления лидер на Европа – Дания, която по генериращите мощности от ВЕИ на глава на населението няма равен –

вероятно в света, но която съвсем прагматично разреши тестови сондажи за шистов газ без да противопоставя лидерската си позиция във възобновяемите източници на изгодата от бизнеса с въглеродоро

ди. Така правят умните – държат всичките си опции отворени и правят пари, с които екологизират средата си.

Ние, със забраните и с вечно недостигащите ресурси, оставаме в миманса на историята – объркани от собствените си страхове и нерешителност.

Четете поредните новини за това как някой, някъде открил нещо и станал по-богат и как той и хората около него се облагодетелствали. Поне да четем за успехите на другите не могат да ни забранят.

Помните ли как Газпром громеше шистовия газ и повтаряше какъв Армагедон ни чака? Новините от последната седмица от Русия са че Газпромнефт и Роснефт са започнали добив на шистов газ и нефт. Пропагандата и контратата останаха у нас, парите и бъдещето у тях.

Приключва ли турското енергийно лидерство преди да е започнало?

Natural gas Europe

Стратегията представлява инструмент за успешна политика. Тя систематично свързва средства с политически цели. Стратегическата визия съчетава индивидуални цели, скрити зад една обща амбиция. Стратегическата визия на турската енергийна политика, заложена в стратегическия план 2010-2014 на министерството на енергетиката и природните ресурси, е да направи Турция „енергиен лидер в района“.

Въпреки че регионалното енергийно лидерство е в основата на турската енергийна стратегия, концепцията е лишена от ясна дефиниция, както и от емпиричен анализ. Три са причините аналитичната пропаст да не бъде преодоляна. Първо, само при положение че регионалното енергийно лидерство е ясно дефинирано, може да бъде разбрана напълно турската енергийна стратегия. Второ, поради централната роля на енергийното лидерство, анализирането на емпиричната реалност е неразделна част от оценката на турското политическо развитие.

Третата причина се отнася до средствата, чрез които енергийното лидерство може да бъде реализирано. Стратегическият план поставя основен фокус върху конкретно средство: превръщането на Турция в енергиен център. Тази връзка енергиен център – енергийно лидерство, заложена в Стратегическия план, обаче не е разглеждана задълбочено досега. Следователно не е ясно дали превръщането в енергиен център ще доведе всъщност до регионално лидерство. Ако връзката енергиен център-енергийно лидерство не важи, това ще доведе до неефективност на турската енергийна стратегия.

В кратко резюме авторът отделя внимание и на трите аспекта последователно: дефинира регионално енергийно лидерство, оценява турското участие в Южния Коридор и дискутира бъдещите опции на турската енергийна стратегия. По отношение на третия аспект тества валидността на връзката енергиен център – енергийно лидерство. Анализът представя важни предизвикателства пред турската енергийна стратегия, като защо досега Турция не е успяла да се превърне в енергиен лидер. Още повече на практика сигурното изграждане на Транс-Анадолския газопровод

(TANAP) и Трансадриатическия газопровод (TAP) ще доведе до значителна промяна в регионалната енергийна взаимозависимост, оставяйки малко място за турски лидерство в бъдеще. Ако Турция иска да стане енергиен лидер, трябва основно да преосмисли своята енергийна стратегия.

Jörn Richert is a Mercator-IPC Fellow at Istanbul Policy Center (IPC), Sabanci University

РЕЗЮМЕТО НА АВТОРА МОЖЕТЕ ДА НАМЕРИТЕ [ТУК](#)

Wood Mac: Очаква се стабилна лицензионна дейност за проучване и добив на нефт и газ в Европа през 2015

Rigzone

Лицензионната дейност в континентална и средиземноморска Европа ще остане стабилна тази година въпреки ниските петролни цени, разкрива последният доклад на изследователската компания Wood Mackenzie.

Анализите на Wood Mackenzie се фокусират върху Европа, изключвайки Великобритания и Норвегия, и показват, че има само 85 раздадени лиценза в региона през 2014.

През 2015 подобно ниво на лицензионна активност се очаква в Хърватия, Дания, Гърция, като търговете в Черна гора се очаква да бъдат обявени по-късно през годината, а детайлите по лицензионния кръг за проучване Атлантик Марджин 2015 в Ирландия се очакват след края на лицензионния търг през септември.

Wood Mackenzie очаква спад на инвестициите в континентална и средиземноморска Европа до 5.8 милиарда долара през 2015 от 6.9 милиарда долара миналата година. Добивът в региона се очаква да остане стабилен, около един милиард барела петрол годишно до 2017.

Междувременно изследователската компания очаква спадът на цените на петрола да има влияние върху проучвателните бюджети през 2015, като някои оператори вече отлагат сондажите за 2016. Неконвенционалното проучване в региона ще продължи да намалява през 2015, след като многопрофилни компании като Eni, Marathon и Total напускат Полша и след разочароващи сондажни резултати през изминалата година.

И все пак Wood Mackenzie има очаквания по отношение на няколко ключови точки през

2015. Те ще са свързани с резултатите от конвенционалните проучвания в Черно море и Източното Средиземноморие, и с очаквания първи сондаж на Total в Дания в началото на 2015.

2014 беше рекордна година за дейности по сливане и придобиване в региона на стойност 7,3 милиарда щатски долара с продажби на 1,4 милиарда барела нефт. Според Wood Mackenzie основният фактор за дейностите по придобиване и сливане през 2015 вероятно ще бъде цената на петрола. „Въпреки че връщането на волатилността може да доведе до съдържани M&A пазари, периодът на ниските цени на петрола може да представи възможности за растеж на фирми в региона," обявиха от компанията.

James Webb, мениджър за Континентална и Средиземноморска Европа в Wood Mackenzie добави:

„През 2014 секторът беше повлиян от множество значими събития. Украинската криза и краят на Южен поток съживиха страховете за несигурността на транзита на руски газ за Европа. Тази година беше предизвикателство и за неконвенционалния газ в Европа, поради напускането на международни енергийни компании и

незадоволителните резултати от проучвателните сондажи.“

„Най-голямото предизвикателство на 2014 беше колапсът на цените на петрола сорт Brent от над 100 долара за барел през август до под 60 долара през декември. През 2015 дейностите без съмнение ще бъдат повлияни от петролните цени, като очакваме пряко въздействие върху бюджетите за проучване и разработване. С няколко лицензионни търга и под медийните прожектори проучвателни сондажа се очаква една вълнуваща година за региона.“

СТАТИЯТА МОЖЕТЕ ДА НАМЕРИТЕ [ТУК](#)

Потокът от природен газ от ЕС към Украйна да се увеличи до 40 милиона куб.м на ден

Reuters

Капацитетът на Украйна за внос на природен газ от страните от Европейския съюз ще се увеличи до около 40 милиона кубически метра (мкм) от 31,5 милиона кубически метра поради подобрения капацитет за обратни потоци. Това обяви заместник-председателят на Комисията за енергийния съюз Maros Sefcovic.

ЕК се стреми да увеличи европейския капацитет, което да позволи доставки за Украйна особено от Словакия, като част от усилията за създаване на по-силен енергийен съюз в региона.

Украйна все по-често гледа към ЕС за решаване на проблема с газовите си доставки след години на ценови препирни с основния доставчик Русия, която миналата година спря газовите потоци към Киев за почти шест месеца.

„Енергийната сигурност на Източна и Югоизточна Европа и на Украйна са неразделни и от първостепенно значение за ЕС“ обяви Sefcovic.

Реверсивните потоци получиха силен тласък от новата интеконекторна връзка Budince между Словакия и Украйна.

Газ потоците между двете страни тръгнаха през септември миналата година, като следствие от договорка между словашкия оператор Eustream и украинската Ukrtransgaz.

Полша може да изпраща 4 милиона кубични метра на ден, а капацитетът на Унгария е 16 милиона кубически метра на ден, въпреки че полските потоци не са били използвани през тази година.

Унгарските газови потоци бяха спряни през септември, но възстановени на 10 януари и в момента се движат до около 3 милиона кубични метра на ден, обяви Комисията.

СТАТИЯТА МОЖЕТЕ ДА НАМЕРИТЕ [ТУК](#)

Шотландия обявява мораториум върху планираните разрешения за шистови проекти

Reuters

Шотландия наложи мораториум върху планираните разрешения за разработване на шистов газ и подготвя оценка на въздействието върху общественото здраве, заяви шотландският енергиен министър Fergus Ewing пред парламента.

Настоящи шистови проекти в Шотландия няма, но мораториумът означава, че никакви планове за разработване на шистов газ няма

да бъдат одобрени преди да бъде вдигната забраната.

Счита се, че Шотландия притежава около 80 трилиона кубични метра шистови ресурси, достатъчни да покрият нуждите за повече от 30 години напред.

СТАТИЯТА МОЖЕТЕ ДА НАМЕРИТЕ [ТУК](#)

Саудитска Арабия отделя милиарди за собствена шистова газова революция

Business Insider

Саудитска Арабия иска собствена газова революция.

Колосалната държавна петролна компания Saudi Aramco инвестира допълнителни 7 милиарда долара (£4.64 милиарда) в неконвенционални сондажи в страната. Това е повече от два пъти повече от планираното според Financial Times.

В същото време спадът на петролните цени, считан за част от политиката на Саудитска Арабия, подкопава ръста на американския шистов газ.

Докато Саудитска Арабия очевидно притежава шистови ресурси, от които се нуждае, то дефицитът ѝ е водата, употребявана при фракинга. Според Bloomberg и Baker Hughes, Саудитска Арабия е на пето място в света в света по притежание на шистови ресурси, като към тях трябва да отбележим и огромното минерално богатство.

Изпълнителният директор на Aramco Khalid al-Falih омаловажи саудитската следа в тенденцията към намаляващите петролни цени по време на конференция в Рияд. Ето какво каза той:

„Статистиката ще покаже, че нашият експорт намалява, така че причината за нестабилността на пазара няма нищо общо със Саудитска Арабия.“

„Не бих си позволил да определям каква ще бъде справедливата петролна цена, но това ще бъде цената, която в крайна сметка балансира търсенето и предлагането, и аз не мисля, че някой, който и да е, може да диктува тази цена.“

Той добави, че петролните цени може да са били твърде високи преди, но понастоящем са „твърде ниски за всички“.

Западните шофьори може да възразят.

СТАТИЯТА МОЖЕТЕ ДА НАМЕРИТЕ [ТУК](#)

Политиката по отношение на шистовия газ в отделните европейските страни

Interfax Global Energy

Според доклад на ЕП подходите към проучването и регулациите при разработването на шистов газ се различават съществено в отделните страни.

България наложи мораториум през януари 2012 и обяви за недействителни лицензите за проучване.

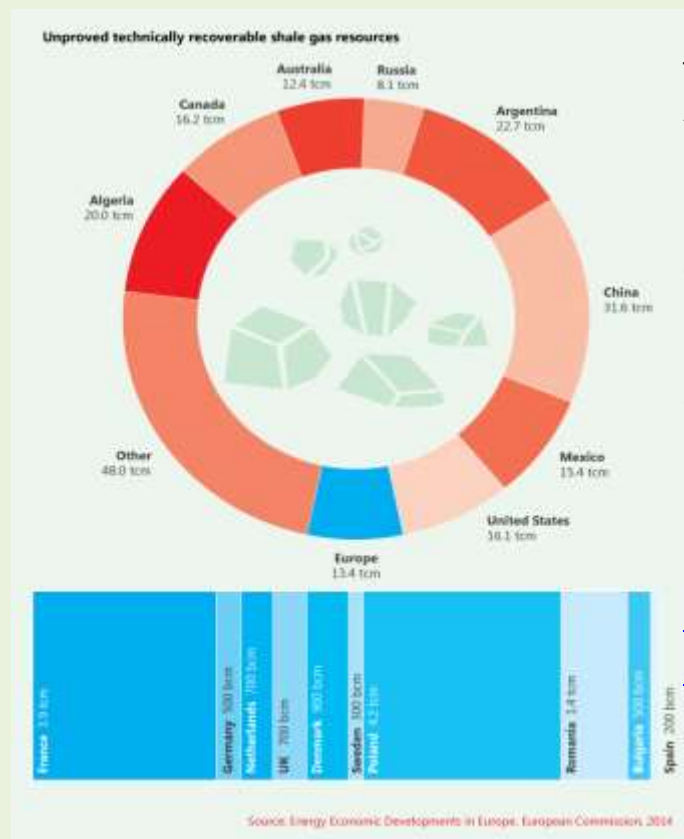
Дания одобри проучвателни сондажи в Jutland през 2014. Според доклада основната част от датчаните подкрепят експлоатацията на шистов газ.

Германия следва предпазлив подход към разработването, което бива доказано от един от последните доклади от федералната агенция по околна среда (виж [Германия подготвя фракинг регулация](#), 12 юни, 2014).

Испанското правителство подкрепя разработването на шистов газ и около 70 разрешителни за проучване са издадени, като още 75 очакват оторизация според асоциацията по петрол и газ, Испания (виж [Испанския съд премахва фракинг забраната](#), 3 юли 2014).

Франция потвърди забраната през октомври 2013 година.

Проучването в Холандия е спряно, докато бъдат изяснени екологичните и социални последици (виж [Холандската забрана върху фракинга удължена](#) до 2016 г. на 11 декември 2014 г.)

Литва е в процес на въвеждане на „благоприятни за инвеститорите“ регулации. През изминалата година компания Chevron, придобила проучвателен лиценз в Литва, се оттегли, изтъквайки като причина несигурната правна рамка.

Счита се, че Полша претежава най-много шистови ресурси в Европа, но лош геоложки потенциал. Правителството въвежда нови разпоредби, насърчаващи проучването (виж [Полша променя шистовото законодателство с цел привличане на инвестиции](#), 6 ноември, 2014).

Франция разполага с огромни резерви шистов газ в Европа, но страната забрани фракинга през 2011 г. и анулира лицензите за проучване. Конституционният съд на

Румъния вдигна забраната през 2013 г., и подкрепя шистовия газ. Chevron започна проучвателни сондажи там през май миналата година.

Правителството на Великобритания подкрепя разработването, въпреки че промишленият добив е малко вероятен

преди 2020 г. (виж [Голям интерес към британския търг за раздаване на лицензи](#) на 15 септември 2014 г.)

СТАТИЯТА МОЖЕТЕ ДА НАМЕРИТЕ [ТУК](#)

Великобритания ще забрани фракинга в националните паркове след промяна в политиката

Rigzone

Правителството на Великобритания заяви, че ще забрани фракинга в национални паркове, променяйки обявената миналата година политика. Това се случва в съответствие с

апела на опозиционната Лейбъристка партия за по-строг контрол, регламентиран в закона.

„Ние договорихме пълна забрана за фракинга в национални паркове и в районите с особена природна стойност," заяви министърът на енергетиката Amber Rudd по време на дебат за новите закони, регламентиращи процеса на извличане на газ.

Миналата година правителството обяви, че фракингът в националните паркове ще бъде възможен при извънредни обстоятелства.

Правителството също така прие предложението на опозицията да затегне няколко правила, регулиращи обстоятелствата, при които ще бъде възможен фракингът.

„Това е голям обратен завой в политиката" заяви говорителят на Лейбъристката партия Caroline Flint. "Правителството е задължено да вземе подходящи предпазни мерки преди фракинга да продължи."

Министър-председателят David Cameron подкрепя фракинга като начин да се компенсират намаляващите енергийни ресурси в Северно море и да се намали зависимостта от внос на газ.

Молбата на компания Celtique Energie за проучване на шистов нефт и газ в рамките на национален парк в Южна Англия, считан за богат на ресурси, беше отхвърлена миналата година.

Депутатите се противопоставиха на отделно предложение за въвеждане на цялостен мораториум върху фракинга.

СТАТИЯТА МОЖЕТЕ ДА НАМЕРИТЕ [ТУК](#)

Уточнение

Авторите на настоящия информационен бюлетин финансират това начинание, водени от своята гражданска позиция за необходимостта от пълноценна и балансирана информираност на обществото по въпросите на проучването и добива на нефт и газ. Проявите интерес да подпомогнат проучванията и информационната дейност на Центъра за изследвания на Балканския и черноморския регион могат да се обръщат за повече информация и конкретни проекти към координатора на програмата на следния адрес cbbsinfocenter@gmail.com

Unsolicited mail: Ако не желаете да получавате този инфолетър, моля да се отпишете от адресния списък като изпратите обратно съобщение без текст на cbbsinfocenter@gmail.com

Правата по превода на всички статии принадлежат на издателите на настоящия информационен бюлетин.

Контакти за повече информация:

Алекс Алексиев

alexralex@aol.com

Васко Начев

vasko@infonetbg.com

Илиян Василев

advassilev@innoenergy.biz

Мартин Владимирев

mvladimirov@ceemarketwatch.com

Руслан Стефанов

ruslan.stefanov@online.bg

Христо Казанджиев

h.kazandjiev@yahoo.com